

วันที่ 20 ตุลาคม – 3 พฤศจิกายน 2559

มั่นคง ตรงไป ตรงมา
แนวหน้า

แนวหน้าย้อนหลัง

การทูตภาคประชาชนที่ฮานอย เวียดนาม

จุดเริ่มต้นของผมไปฮานอย ครั้งนี้เพื่อจะไปให้กำลังใจฟุตบอลทีมชาติไทย อายุต่ำกว่า 19 ปีในการแข่งขันฟุตบอล AFF U19 CHAMPIONSHIP 2016 ระหว่างทีมชาติไทยกับทีมชาติเมียนมา ณ Hang Day Stadium ฮานอย ประเทศเวียดนาม ความเป็นลูกแม่รำเพย ก็มีแรงบันดาลใจมากหน่อยเพราะ โค้ชจุ่น อนุรักษ์ ศรีเกิด เป็นรุ่นน้องผมที่เทพศิรินทร์ และยังมีนักเรียนเทพศิรินทร์ รุ่นปัจจุบันคือ คุณจักรพงษ์ สืบสมุทร ดิดทีมชาติไทยด้วย วิญญาณนักฟุตบอลเก่าลูกแม่รำเพยของผมก็เลยพาทีมของผม 8 คนไปบุกฮานอยเมื่อสัปดาห์ที่ผ่านมา

การไปฮานอยคราวนี้มีเรื่องที่จะมาแบ่งปันให้ท่านผู้อ่านหลายเรื่อง

เรื่องแรกก็คือ เมื่อกว่า 24 ปีที่แล้วสมัยผมยังอยู่ที่สถาบันทรัพยากรมนุษย์มหาวิทาลัยธรรมศาสตร์ มีโอกาสทำงานทางวิชาการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศเพื่อนบ้านกับเวียดนามอยู่ติดต่อกันหลายรุ่น รุ่นละ 5 สัปดาห์ มีผู้นำจาก สปป.ลาวและกัมพูชา มาร่วมด้วย จากความร่วมมือกับธนาคารชาติ คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทาลัยเชียงใหม่ มหาวิทาลัยขอนแก่นร่วมและมหาวิทาลัยธรรมศาสตร์

ถึงแม้ว่าเวลาจะเลย มานานแล้ว แต่การทำงานด้วยความจริงใจ ตรงประเด็นทำให้ลูกศิษย์ให้ความสนใจและความสำคัญของบทบาทในขณะที่ผมอยู่ธรรมศาสตร์และยิ่งช่วงหลังมี Social Media ทำให้การเชื่อมโยงระหว่างศิษย์เก่ากับทีมงานของเรา ยิ่งแน่นหนาอย่างยิ่ง พอเขารู้ว่าทีมเราจะไปฮานอยก็มีการประสานงานกันเพื่อพบปะรำลึกถึงความหลังต่างๆ เมื่อสมัยที่ทำงานร่วมกัน

น่าสนใจตรงที่ว่า งานวิชาการที่ผมทำคือการจัดหลักสูตรซึ่งตรงกับความต้องการของผู้นำในสมัยนั้นในเรื่องการพัฒนาทุนมนุษย์ ให้มีศักยภาพในการแข่งขันของเวียดนามและเน้นเศรษฐกิจเสรี เพราะระบบเวียดนามเป็นระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ยังไม่ใช้เศรษฐกิจเสรี

การสอนให้เขาเข้าใจกลไกของตลาดว่ามีบทบาทอย่างไรอาจช่วยให้เศรษฐกิจเวียดนามปัจจุบันมีความสำคัญมากขึ้น การส่งออกมีมากขึ้นและการลงทุนระหว่างประเทศมีมากขึ้น

ช่องว่างระหว่างไทยและเวียดนามด้านเศรษฐกิจก็ลดลงถึงเวลาที่ประเทศทั้งสองจะจะได้มีความร่วมมือเป็นหุ้นส่วนมากขึ้น

ผมมีส่วนทำให้ Chira way ประสบความสำเร็จมาถึงปัจจุบันจากการทำงานกับเวียดนามคือการได้เรียนรู้ไปด้วย ผู้นำเขามีคำถามที่ตลาดไม่รู้ ลูกศิษย์ผมคนหนึ่ง Mr. Dao Thiem ซึ่งปัจจุบัน อายุ 84 ปี แล้ว เป็นอดีตประธานสถาบันยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ Mr. Pham Hai อายุ 78 ปี และ Dr. Luu Bich Ho อายุ 78 ปี ได้มารับประทานอาหารร่วมกัน ลูกศิษย์เวียดนามของผมหลายคนมาต้อนรับ ได้ทราบงานของผมที่ผ่านมา จึงจะเริ่มมีโครงการต่อเนื่องอีกซึ่งผมภูมิใจที่ได้รับเกียรติวันนี้

ยิ่งไปกว่านั้นเพื่อต่อยอดลูกศิษย์รุ่นเมื่อ 24 ปีที่แล้ว การไปครั้งนี้ยังได้ประชุมอย่างเป็นทางการที่สถาบันยุทธศาสตร์เศรษฐกิจโดยตกลงจะมีความร่วมมือกันในยุคต่อไปอีก

ผมคิดว่าการทำงานที่มีความไว้วางใจ เชื่อใจ ใจจริงใจให้ความรู้ที่แท้จริงต่อกันและมีความต่อเนื่องจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประชาชนและความสัมพันธ์ในระยะยาวได้

แต่ผมไม่ได้มีลูกศิษย์รุ่น 24 ปีที่แล้ว เท่านั้นเพราะในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาผมก็ได้มีโอกาสทำงานระดับ ASEAN กับกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาของไทยได้เข้าไปทำงานในโครงการ ASEAN Plus Three Tourism Students Summit 2014 ที่เดินทางมาในประเทศไทย จึงมีลูกศิษย์รุ่นใหม่อีกหลายคน เป็นโครงการ Seminar on "Integrated Management Capacity Building for ASEAN Community" เมื่อปี 2015 ลูกศิษย์รุ่นใหม่นี้ ประกอบไปด้วยคนรุ่นใหม่ ซึ่งใช้ Social Media เชื่อมโยงกันทำให้ได้ทราบหมดว่าผมมีนโยบายไปเยี่ยม Alumni ทุกประเทศ ขณะนี้ไปมาแล้ว 3 ประเทศ นอกจากเวียดนาม ไปอินโดนีเซีย กัมพูชามาแล้ว และสปป.ลาว จะเป็นประเทศต่อไป

คณะเราและศิษย์เก่าเวียดนามได้มีโอกาสพบกันหารือที่จะทำงานต่อไปและดูแลต้อนรับคณะของเราตลอดเวลาโดยเฉพาะลูกศิษย์รุ่นล่าสุดที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย National Economic University ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของฮานอย Assoc. Prof. Dr. Pham Truong Hoang, Dean of Faculty of Tourism and Hospitality คณบดีของคณะการท่องเที่ยวก็ได้มีการพบปะหารือกันอย่างเป็นทางการและคิดจะทำงานร่วมกันทางวิชาการ นอกจากนี้ได้พบรองอธิการบดีฝ่ายวิทยาศาสตร์ด้วย ได้ใช้แนวคิดของผมคือ Growth and Sustainability ของการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลระหว่างรายได้กับความยั่งยืนของการท่องเที่ยวซึ่งมีโอกาสจะทำงานร่วมกันโดยทำวิจัย 20 ปีข้างหน้าในเปรียบเทียบไทย เวียดนามในการท่องเที่ยวในระยะยาว

สุดท้ายลูกศิษย์ ทั้งรุ่นเก่าและรุ่นใหม่มาร่วมพบปะกันในงานเลี้ยงกลางคืน ผมนึกว่า หมวกของ Chira academy จะเป็นที่ต้องการของลูกศิษย์ผมในเมืองไทยเท่านั้น ปราบกว่าศิษย์เวียดนาม ทั้งรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ต่างพอใจกับหมวกของผม ทำให้ผมมีความสุขมากครับ

การทูตภาคประชาชนเป็นแนวคิดของ น.พ.เกษม วัฒนชัย องคมนตรีที่ผมเชิญท่านไปร่วมงาน เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงในกัมพูชาเมื่อกว่า 10 ปีที่แล้ว วันนี้ได้เรียนรู้ว่าการทูตภาคประชาชนใช้วิชาการได้ช่วย ความสัมพันธ์ในความไว้เนื้อเชื่อใจของ 2 ประเทศได้ จากความจริงใจที่มีต่อกัน เน้น Trust, Equality ให้ เรียนรู้ซึ่งกันและกันศึกษาให้มีความสำคัญในวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ความหลากหลายของประเทศอย่าง แท้จริง

Value Diversity เกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน

สัมภาษณ์ โฉิซอนูร์กัย ศรีเกิด อดีตนักฟุตบอลทีมชาติ (กลาง) และตัวแทนนักฟุตบอล คุณจักรพงษ์ สืบสมุทร นักเรียน โรงเรียนเทพศิรินทร์ ห้อง ม.6/2 (ขวา) ก่อนการแข่งขันฟุตบอล AFF U19 CHAMPIONSHIP 2016 ระหว่างทีมชาติไทย กับทีมชาติเมียนมา ณ Hang Day Stadium ฮานอย ประเทศเวียดนาม

บรรยากาศที่คณะได้ไปเยี่ยม Vietnam Institute for Development Strategies (VIDS) Ministry of Planning and Investment ได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่น จาก Assoc.Prof Dr.Bui Tat Thang, President และ Ms.Phan Ngoc Mai Phuong

บรรยากาศที่คณะได้เดินทางไปเยี่ยม National Economic University และได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากศิษย์เก่าคนสำคัญอีกท่านหนึ่ง Assoc.Prof.Dr. Pham Truong Hoang, Dean of Faculty of Tourism and Hospitality. และยังได้ทำความรู้จักและพูดคุยกับ Mr.Pham Sy Long, Deputy Director, Department of International Cooperation. และทีมศิษย์เก่าของ ASEAN+3 Tourism and Sport Networking Development Camp อีกหลายท่าน.. มีหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องที่เวียดนามอยากทำร่วมกับไทย สิ่งที่สำคัญคือการทำงานอย่างต่อเนื่องและมองการพัฒนาอย่างยั่งยืนร่วมกัน

บรรยากาศแห่งความประทับใจที่อานอย..ได้มอบหมวก Chira Academy เป็นที่ระลึกแก่ Alumni ทั้ง 2 Gen รุ่นเก่าและรุ่นใหม่เป็นสัญลักษณ์ของทุนทางเครือข่ายของพวกเราที่จะเชื่อมความสัมพันธ์อันดีและความร่วมมือด้านทรัพยากรมนุษย์ระหว่างไทยกับเวียดนามในแบบการทูตภาคประชาชน

ศ.ดร.จีระ หงส์ลดารมภ์

ที่มา: คอลัมน์บทเรียนจากความจริงกับดร.จีระ แนวนหน้า. วันเสาร์ที่ 1 ตุลาคม 2559 หน้า 5

รายการวิทยุ Human Talk

รายการวิทยุ Human Talk ออกอากาศวันอาทิตย์ที่ 25 กันยายน 2559

ศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์กล่าวว่า เวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว ต้องบริหารเวลาให้เป็น โดยมีการวางแผนล่วงหน้า และประเมินว่าทำได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ นอกจากนี้ควรแสวงหาความรู้ ไม่ใช่แค่อ่านหนังสือแต่ยังรวมถึงหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตด้วย เมื่อได้ประเด็น ก็ควรจะมีสมุดจดไว้ เวลาที่ศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์อ่านหนังสือก็จะจดประเด็นหลักไว้ในหนังสือ แล้วก็แปลงประเด็นเหล่านั้นมาเป็นความเข้าใจของตนเอง ถือเป็นความสุขอย่างหนึ่ง

ระหว่างที่บันทึกเทปรายการตอนนี้ มีข่าวที่เมืองชาร์ลอต รัฐแคโรไลนา คือ ตำรวจทะเลาะกับคนผิวสี ในที่สุดก็เกิดการฆ่ากัน ต่อมาทำให้เกิดการประท้วงจนกระทั่งต้องประกาศภาวะฉุกเฉิน ศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์คิดถึงมาร์ติน ลูเธอร์คิง ซึ่งเป็นนักบุญอยู่ในโบสถ์ วันหนึ่งก็บอกว่า I have a dream. คำพูดคำเดียวมีผลมาก Dream คือให้คนผิวขาวและผิวดำเสมอภาคกัน ก่อนสมัยมาร์ติน ลูเธอร์คิง ยังมีการกำหนดให้มีห้องน้ำสำหรับคนผิวขาวเท่านั้น ในสังคมอเมริกันจึงมี Civil Right เป็นกฎหมายให้ทุกคนมีสิทธิเท่ากัน ซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้มีวิวัฒนาการมาถึงระดับหนึ่ง และคนผิวดำก็มีโอกาสดีขึ้นเรื่อยๆ เมื่อเข้าสู่ยุคโอบามา ก็ยังมีคนคัดค้าน แม้โอบามาจะเป็นคนผิวดำ น่าจะทำให้ความเหลื่อมล้ำระหว่างคนผิวดำและคนผิวขาวลดลง คนผิวดำมักจะอยู่ในภาคใต้ มาปลูกฝ้าย เมื่อสงครามกลางเมืองหมดไป แล้วเศรษฐกิจดีขึ้นจึงมาที่ภาคเหนือ แต่เวลาที่พวกนี้ขึ้นมา ก็มาคนเดียว เพราะฉะนั้นเด็กที่เป็นครอบครัวในอดีตก็กลายเป็นลูกที่ไม่มีพ่อเพราะครอบครัวแตกแยก ลูกส่วนใหญ่ก็จะเป็อันธพาลในเมืองใหญ่ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำคล้ายกับกรณีช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนในประเทศไทย คนจนของไทยมีเศรษฐกิจพอเพียง ลึกๆแล้ว แม้อันเหล่านี้จะยากจน แต่ค้นหาตนเอง พึ่งตนเอง เดินสายกลาง ไม่ใช่อันธพาล อย่างเมืองใหญ่ เช่น ชิคาโก บางแห่งไม่สามารถจะออกมาเดินตอนกลางคืนได้เพราะมีโอกาสที่คนจะฆ่ากัน

โอบามาเหมือนนักการเมืองอาชีพ ซึ่งพูดเก่ง และยังเรียนจบจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดอีกด้วย เมื่อมาเป็นประธานาธิบดีจริง ก็ไม่มีประสบการณ์ ข้อเสียคือโอบามาขาดความต่อเนื่อง เวลาทำงานคงพึ่งความคิดเห็นของบุคคลต่างๆ แม้ว่าโอบามาจะเป็นคนฉลาด (Bright) แต่ไม่มีประสบการณ์ในการทำงาน สมัยที่ศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์อายุ 40 ปี ก็ทำงานมาก และก็ล้มเหลวมาก แต่ก็ได้สะสมประสบการณ์ ในปัจจุบันซึ่งศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์มีอายุ 70 ปีแล้วก็ยังต้องทำงานอยู่ ก็เหมือน Aging Population ผู้สูงอายุในปัจจุบัน ถ้ามีคนอายุมาก แต่ว่า ยังมีโอกาสช่วยเหลือสังคม นี่ก็สำคัญ ในรายการวิทยุตอนที่แล้ว มีการเสนอว่า ถ้ามีต้องทำให้คนแก่เป็นคนที่มีประสิทธิภาพ เรียกว่า Productive Retiree ในเมืองไทย คนเกษียณอายุหมดสภาพ

ทันที เมื่อเกษียณแล้วไม่ควรอยู่เฉยๆ หรืออยู่บ้านเลี้ยงหลาน จะทำให้อายุสั้น ต้องรู้จักเตรียมตัวตั้งแต่อายุ 40 ปี

ศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์ได้แบ่งปันประสบการณ์การนำคณะเดินทางไปยังกรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม ได้มีโอกาสไปชมการแข่งขันฟุตบอลและให้กำลังใจนักกีฬา U19 แข่งที่ฮานอย อภิรักษ์ ศรีเกิดซึ่งเป็นโค้ชเป็นรุ่นน้องของศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์ที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ ศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์จึงได้ไปสัมภาษณ์โค้ชอภิรักษ์และชมการแข่งขันฟุตบอลด้วย ได้ไปพักที่ฮานอย 2 คืน

เมื่อ 24 ปีที่แล้ว ศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์เข้าไปพัฒนาทุนมนุษย์ที่ประเทศเวียดนามอย่างจริงจัง ตอนนั้นเวียดนามยังไม่ได้เป็นสมาชิกอาเซียนและยังปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ แต่กำลังจะปรับตัวขึ้นมาเป็นเศรษฐกิจเสรี หลักสูตรที่ได้ทำคือ Market Economy เป็นการสร้างความเข้าใจในเรื่องการทำงานของตลาด กลไกราคา เพราะในระบอบคอมมิวนิสต์ รัฐบาลสามารถทำได้ทุกอย่าง ยอดการส่งออกของเวียดนามตอนนั้นไม่ถึง 15 billion USD ในขณะที่ประเทศไทยมียอดส่งออก 100 กว่า billion USD ส่วนปัจจุบัน ปี 2559 ยอดการส่งออกของเวียดนามขึ้นไปถึง 162 billion USD ขึ้นไปเกือบ 10 เท่า ในขณะที่ประเทศไทยขึ้นไปแค่ 2 เท่า คือเป็น 214 billion USD แสดงว่า ที่ศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์ไปสอนเรื่อง Market Economy การวางแผนคล้ายๆกับ 1 ประเทศ 2 ระบบเหมือนกันสำหรับเวียดนาม เพราะฉะนั้นเวียดนาม แม้จะยังมีปัญหาอยู่บ้าง แต่อัตราการขยายตัวปีนี้ 6.7% ส่วนของไทย เมื่อศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์ไปเวียดนาม 24 ปีที่แล้วใกล้กับยุคพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ขึ้นมาถึง 10% และตอนนั้นทางเวียดนามให้เกียรติทางฝ่ายไทยมาก ศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์ได้นำคณะเวียดนามมาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรียนเรื่องตลาดเสรี การพัฒนาคน ตอนที่ศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์ก็นำชาวเวียดนาม 150 คนมาฝึกอบรมที่เมืองไทย ในการไปเวียดนามครั้งนี้ ก็มีลูกศิษย์ชาวเวียดนามที่มีอายุ 84 ปีมาต้อนรับศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์ การที่ประเทศไทยมีนโยบายแบ่งปันความรู้ให้กับชาติอื่นและทำด้วยความจริงใจ ประเทศเหล่านี้ก็ยิ่งนึกถึงประเทศไทยอยู่ เหมือนในปัจจุบันที่มีเยาวชนชาวเวียดนามมาเรียนที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ก็ยังคิดถึงประเทศไทยอยู่ ปัญหาคือประเทศไทยดำเนินนโยบายแบบนี้อย่างกะปริกะปรอย ไม่ได้ทำอย่างจริงจัง ข้าราชการไทยทำงานไม่ต่อเนื่อง ในช่วง 20 ปีที่แล้ว ประเทศลาว กัมพูชา เวียดนาม มองมหาวิทยาลัยไทยด้วยความชื่นชม แต่ประเทศไทยก็ยังลงทุนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่มากนัก ซึ่งต้องยอมรับ ในอดีตนายอาสา สารสินเป็นคนหนึ่งที่กล่าวว่า แทนที่ประเทศไทยจะรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ก็ควรจะให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศบ้าง ประเทศไทยมีทุนการศึกษาให้ แต่วันนี้ประเทศเหล่านี้ต้องการจะเรียนปริญญาเอกสาขาแพทยศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ ไม่ได้ต้องการเรียนปริญญาตรี เพราะประเทศเหล่านี้มีปริญญาตรีอยู่แล้ว เรื่องทุนมนุษย์ไม่ใช่เรื่องการทูตอย่างเดียว ต้องมีคนรู้เรื่องจริง ทำให้ทำงานแบบขาดการวางแผน เช่น สมัยยังลักษณ์เป็นนายกรัฐมนตรี ก็ได้เดินทางไปยังประเทศต่างๆ และไปให้ทุนแบบไม่มีระบบ บางครั้งนโยบายการต่างประเทศของไทย อาจจะต้องมีคนที่เป็นนักวิชาการ สมัยนั้น ศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์อยู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้รับบงจากประเทศญี่ปุ่นในการทำโครงการ

ศ.ดร.จีระ หงส์ลดารมภ์ไม่ได้มีลูกศิษย์เฉพาะรุ่นเก่า ใน 3-4 ปีที่แล้ว ศ.ดร.จีระ หงส์ลดารมภ์ทำงานให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แล้วในระหว่างนั้นได้มีโอกาสจัดค่ายเยาวชนเรียกว่า ASEAN Plus Three Tourism Students Summit 1 ครั้ง

ASEAN Plus Three Tourism Students Summit

และจัด โครงการท่องเที่ยวที่เชียงราย

Seminar on "Integrated Management Capacity Building for ASEAN Community" ที่จังหวัดเชียงราย

มีทั้งมหาวิทยาลัย อาจารย์มหาวิทยาลัยและเยาวชนที่มาเรียนด้วยก็มาต้อนรับคณะทั้งหมด และเป็นกลุ่มศิษย์เก่าที่ติดต่อผ่าน Social Media

ศ.ดร.จีระ หงส์ลดารมภ์ได้เคยไปที่อินโดนีเซียและกัมพูชา

ศ.ดร.จีระ หงส์ลดารมภ์นำคณะไปเยือนประเทศอินโดนีเซีย

ศ.ดร.จีระ หงส์ลดารมภ์นำคณะไปเยือนประเทศกัมพูชา

ตอนนี้ไปที่ไหน ก็มีคนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน การสร้าง network ของอาเซียน รัฐบาลทำหน้าที่ประสานเพราะปัจจุบันนี้ใช้ Social Media แทน แต่ก่อน เคยคิดว่า เวียดนามเป็นคนแข็ง ไม่ค่อยมีมนุษยสัมพันธ์ ในความเป็นจริงแล้วเป็นศิษย์เก่าที่มีความกตัญญูต่อครูบาอาจารย์ แต่ก่อนคนไทยไปคิดว่าเวียดนามมีเดียนเบียนฟู หลังจากไล่ฝรั่งเศส ก็ไล่อเมริกัน ไป ในความเป็นจริงแล้วคนเวียดนามทำเพราะต้องการจะอยู่รอดมากกว่า ปัจจุบันนี้ไม่มีสงครามแล้ว อีกไม่กี่ปี การท่องเที่ยวของเวียดนามจะมาแรง เวียดนามจะเน้น Marine Tourism เพราะมีชายฝั่งยาวยิ่งกว่าภูเก็ต เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังมีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติอยู่ (Green) ปราศจากมลพิษ เพราะฉะนั้น ในอนาคตข้างหน้า การท่องเที่ยวในอาเซียน แทนที่จะแข่งขันกัน ก็ควรจะร่วมมือกัน

	
<p>Cat Ba https://www.vietnamonline.com/beach/cat-ba.html</p>	<p>Son Tra, Danang http://www.vietnamculturetravel.com/da-nang-beach-break/tour.html</p>
	
<p>Nha Trang http://dereizigersgids.nl/vietnam/nha-trang</p>	<p>Sao Beach, Phu Quoc http://phuquoctourism.info/sao-beach-phu-quoc-new-heaven.html</p>

ในครั้งนี้นอกจากไปดูฟุตบอลแล้ว ก็เลยไปเยี่ยม VIDS ที่เคยทำโครงการให้เมื่อ 24 ปีที่แล้ว แล้วไปเยี่ยมมหาวิทยาลัยซึ่งเคยมีอาจารย์มาร่วมประชุม ตอนกลางคืนก็ได้มีงานเลี้ยงศิษย์เก่าทั้งรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ รุ่นเก่าก็ยังคงคิดถึงศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์ตั้งแต่ตอนที่อยู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ส่วนโครงการรุ่นหลังทำในนามมูลนิธิพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศ การไปเวียดนามครั้งนี้ก็ไปในนามมูลนิธิพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างประเทศและ Chira Academy ศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์ได้จัดหลักสูตรที่ชาวเวียดนามต้องการ เพราะมาจากความเข้าใจ คนที่เป็นผู้นำระดับนโยบายของหน่วยงานรัฐแต่ละแห่งในเวียดนามพัฒนาการลงทุนระหว่างประเทศ ในปัจจุบันนี้มีการใช้บัตรเครดิตอย่างแพร่หลายในเวียดนาม การเงินมีความเจริญมาก อยากให้คนไทยมองเวียดนามเป็นเพื่อนและก็สามารถทำธุรกิจร่วมกันได้

การเดินทางไปसानอยโดยเครื่องบินใช้เวลาแค่ชั่วโมงครึ่งเท่านั้น ปัจจุบันมีสายการบินต้นทุนต่ำ ก็ทำให้การเดินทางสะดวกมาก

เมื่อ 24 ปีที่แล้วที่ศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์ได้พบกับชาวเวียดนาม 3 รุ่น รุ่นละ 5 สัปดาห์ และได้เรียนรู้จากชาวเวียดนามมาก มีอยู่ครั้งหนึ่งศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์ได้นำรถสปีดใหญ่ไปทำโครงการร่วมกับมหาวิทยาลัยขอนแก่น ชาวเวียดนามขอไมโครโฟนหลังรถ เมื่อผ่านการเกษตรก็ถามเรื่องการปฏิรูปที่ดิน ชาวเวียดนามถามคำถามได้ฉลาด มีความอยากรู้อยากเห็น ในขณะที่คนไทยขึ้นรถแล้วร้องเพลง คนเป็นหัวหน้าทัวร์ต้องสร้างความบันเทิงแก่ มีการฉายหนัง เปิดเพลงมาก หลังจากที่ศ.ดร.จิระ หงส์ลดารมภ์ทำให้เวียดนามแล้ว ก็ได้นำวิธีนี้ไปใช้กับคนไทย แต่ก็ไม่ได้ผลเพราะคนไทยไม่ฟังวิชาการ แต่ตอนที่อยู่กับคนเวียดนามก็ได้ความรู้ การทำกิจกรรมเหล่านี้ก็ถือเป็นประสบการณ์ที่ดี

ศิษย์เก่าเวียดนามรุ่นล่าสุดได้จัดการทุกอย่างให้สำหรับการไปเวียดนามครั้งนี้ เปรียบเสมือนมัลคอล์มที่องถิ่น แต่ก็เป็ศิษย์เก่าที่สามารถจําบรรยายโครงการในประเทศไทยได้ เช่น การศึกษาคุณาณ สอนนงนุช ถ้าทำการเชื่อมโยงทางวิชาการได้ดีก็จะเป็นการทูตภาคประชาชน

ศ.ดร.จีระ หงส์ลดารมภ์และคุณหญิงกัญญา หงส์ลดารมภ์ถ่ายรูปกับคณะลูกศิษย์ชาวเวียดนาม
Ms.Phan Ngoc Mai Phuong (คนที่ 2 จากซ้าย) Prof. Dao Minh Ngoc (คนที่ 1 จากขวา)
Ms. Dinh Cam Phuong (คนที่ 2 จากขวา)

ศ.ดร.จีระ หงส์ลดารมภ์ถ่ายรูปกับคณะลูกศิษย์ชาวเวียดนามได้แก่ Ms. Tran Thanh Hang (คนซ้ายสุด)
และ Ms. Dinh Cam Phuong (คนกลาง)

บทความพิเศษ

เวียดนามในอนาคต

ธนาคารโลกและกระทรวงวางแผนและลงทุน ประเทศเวียดนามได้ร่วมกันกำหนดอนาคตของเวียดนามผ่านวิสัยทัศน์เวียดนาม 2035 ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของ 3 เสาหลักคือ

1. สร้างความสมดุลระหว่างความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจกับความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม
 2. การส่งเสริมความเท่าเทียมและการมีส่วนร่วมในสังคม
 3. พัฒนาศักยภาพและความรับผิดชอบของภาครัฐ
- โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สร้างความสมดุลระหว่างความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจกับความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม

ประเทศเวียดนามได้ตั้งเป้าหมายแบบกว้างเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตอันนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจในอนาคต รัฐธรรมนูญปี 2013 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ให้ประเทศเวียดนามเป็นประเทศที่มีความเข้มแข็งพร้อมด้วยประชาชนที่มีคุณภาพ

วาระการปฏิรูปที่จะปลดปล่อยศักยภาพไปสู่การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างเข้มแข็งและยั่งยืนมีองค์ประกอบที่สำคัญสี่ประการดังนี้

1.1 สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบธุรกิจในประเทศ

คำเนิการ โดยมึน โยบายสำคัญเร่งด่วนคือส่งเสริมให้ธุรกิจในประเทศมีการแข่งขันอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยมีการปรับโครงสร้างและแปรรูปรัฐวิสาหกิจ พร้อมทั้งสร้างความเข้มแข็งให้ภาคเอกชนในประเทศรวมถึงการเสริมสร้างรากฐานสถาบันทางเศรษฐกิจในระบบตลาดเสรี โดยครอบคลุมการคุ้มครองทรัพย์สินและการบังคับใช้นโยบายส่งเสริมการแข่งขัน และมีปัจจัยสำคัญคือ ภาคการเงินที่มีเสถียรภาพ มีการกำกับดูแลที่ดี มีความโปร่งใสและตลาดอสังหาริมทรัพย์ที่มีการพัฒนาที่ดี

ความเชื่อมั่นของภาคเอกชนในประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันมากขึ้นจะสร้างความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งเชื่อมโยงกับบริษัทต่างชาติ เป็นการส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้ที่มี

ความสำคัญสำหรับการเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น เมื่อเข้าสู่ตลาดโลกแล้ว ประเทศเวียดนามจะมีรายได้เพิ่มขึ้น จากภาคบริการที่เข้มแข็งและการขยายเครือข่ายการคมนาคมภายในประเทศและระหว่างประเทศคู่ค้า จะมีการนำวิธีการเชิงพาณิชย์และการตลาดมาขับเคลื่อนการพัฒนาการเกษตรให้ทันสมัย ภาวะผูกพันตาม ข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญ เช่น Trans-Pacific Partnership เป็นโอกาสที่แท้จริงเพื่อ ดำเนินการปฏิรูปประเด็นอ่อนไหวทางการเมืองซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ต้องใช้ความพยายามอย่างมาก

1.2 กระตุ้นการเรียนรู้และนวัตกรรม

การกระตุ้นการเรียนรู้และนวัตกรรมจะสร้างความยั่งยืนให้กับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ จะมีการ ตั้งระบบนวัตกรรมแห่งชาติสามารถแก้ปัญหาเรื่องนี้ได้ดีขึ้น

ในด้านอุปสงค์ จะมีการส่งเสริมให้บริษัทต่างๆ แสวงหาความรู้ที่ดีที่สุดและสร้างความ เข้มแข็งด้วยการสนับสนุนทางเทคนิคและทางการเงินเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของ พนักงานในบริษัท

ในด้านอุปทาน ระบบดังกล่าวจะช่วยเพิ่มทักษะของแรงงานให้สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานและ ยกกระดับคุณภาพและการวิจัยและการฝึกอบรมขั้นสูงที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัยและสถาบันการวิจัยของ รัฐบาล

1.3 ปรับโครงสร้างนโยบายการวางผังเมืองและการลงทุน

ในการที่เวียดนามจะประสบความสำเร็จในขยายตัวทางเศรษฐกิจและการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย นั้น แต่ละเมืองจะต้องส่งเสริมให้บริษัทต่างๆ สร้างนวัตกรรม ส่งเสริมการขยายตัวของคลัสเตอร์ อุตสาหกรรมที่เข้าสู่ตลาดโลกแล้วและดึงดูดกลุ่มคนมีความสามารถเข้ามา

ในการปรับโครงสร้างนโยบายและการลงทุน จะมีการกระตุ้นเศรษฐกิจในเขตเมืองใหญ่ เช่น โฮจิมินห์ซิตี ฮานอย ไฮฟอง ดานัง รวมทั้งเชื่อมโยงเครือข่ายเมืองรองเพื่อร่นระยะทางไปสู่ตลาดและมีการ เพิ่มโอกาสให้คนในเมืองเล็กได้เข้าถึงบริการต่างๆ ได้อย่างเท่าเทียมกับคนในเมืองใหญ่

เพื่อบรรลุเป้าประสงค์นี้ จะต้องอาศัยพัฒนาตลาดอสังหาริมทรัพย์ให้สอดคล้องกับการวางผังเมือง และการเชื่อมโยงกับโครงสร้างพื้นฐาน

1.4 สร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบหลักของวาระการปฏิรูปเพื่อสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อมมี 3 ประการคือ รักษา คุณภาพของทรัพยากรทางธรรมชาติ (ทางอากาศ พื้นดินและน้ำ) การปรับสภาพภูมิอากาศเพื่อการวางแผน ทางเศรษฐกิจนโยบายภาคส่วนต่างๆ และการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงการค้นหาวិธีการที่จะเข้าถึง แหล่งพลังงานสะอาดมากขึ้นรวมทั้งซื้อพลังงานจากประเทศอื่นๆ ภายในภูมิภาค

แนวทางการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนนั้นจะสามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ได้ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยต้องอาศัยนโยบายที่แข็งแกร่งและสถาบันต่างๆ ในการ

ประสานงานการดำเนินการและการลงทุน รวมถึงการลงทุนอย่างชาญฉลาด (ที่เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วม) และเข้าถึงทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและข้อมูลสำหรับการตัดสินใจและติดตามความคืบหน้า

2. การส่งเสริมความเท่าเทียมและการมีส่วนร่วมในสังคม

องค์ประกอบสำคัญในการสร้างความเท่าเทียมกันมี 4 ประการคือ

2.1 ลดการกีดกันชนกลุ่มน้อย

การศึกษา โภชนาการและสุขภาพสามารถลดความเหลื่อมล้ำสำหรับเด็กชนกลุ่มน้อย วิธีการการทดลองและการประเมินผล การสร้างองค์ความรู้ใหม่จากเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมสามารถพัฒนาการให้ความช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพสำหรับด้านเหล่านี้ และการดำเนินนโยบายจะมีประสิทธิภาพมากโดยคำนึงถึงความต้องการของชนกลุ่มน้อย

2.2 ส่งเสริมคนพิการให้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในสังคม

ประเทศเวียดนามมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนพิการ โดยจะใช้องค์กรทางสังคมสร้างโอกาสให้คนพิการและครอบครัวซึ่งเป็นผู้ดูแลคนพิการ

2.3 ส่งเสริมให้ประชาชนชั้นทะเบียนสามะโนประชากรเพื่อช่วยให้สามารถเข้าถึงบริการของรัฐได้มากขึ้น

2.4 ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศ

สตรีจะได้รับโอกาสมากขึ้นในการเลื่อนตำแหน่งเป็นผู้บริหารในภาครัฐโดยมีมาตรการส่งเสริมความเท่าเทียมในระยะสั้นและลดการกีดกันทางเพศในการเกษียณอายุ

แนวโน้มทางสังคมที่สำคัญในเวียดนามคือการเพิ่มขึ้นของชนชั้นกลาง โดยเฉพาะในเมืองและการจ้างงานอย่างเป็นทางการ

อีกประการคือจำนวนประชากรสูงอายุจะเพิ่มขึ้นมาในเวียดนาม จนกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วที่สุดในโลกและทำให้มีประชากรวัยทำงานมีจำนวนน้อยลง

แนวโน้มด้านชนชั้นกลางและประชากรสูงอายุนำไปสู่สาระสำคัญ 4 ด้านคือ

-การขยายระบบบำนาญบำนาญเพื่อให้ครอบคลุมประชากรส่วนใหญ่

จะมีการขยายความคุ้มครองไปยังแรงงานนอกระบบผ่านระบบที่มีความหลากหลายและมีการปฏิรูปครั้งใหญ่เพื่อสร้างความยั่งยืนทางงบประมาณรองรับการเกษียณอายุที่เพิ่มขึ้น

-สร้างหลักประกันว่า ผู้จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเกือบทั้งหมดมีทักษะที่เกี่ยวข้องกับทำงาน

นโยบายที่มีความสำคัญอันดับหนึ่งคือ การยุติการสอบคัดเลือกเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้วปรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นการศึกษาภาคบังคับ ต่อมาคือ การพัฒนาอย่างต่อเนื่องในด้านคุณภาพและความเกี่ยวข้องของเนื้อหาวิชาที่เรียน เพื่อพัฒนาทักษะที่ไม่ใช่ความจำ แต่เป็นทักษะการแก้ปัญหาซับซ้อนที่จำเป็นสำหรับการแข่งขันในตลาดแรงงาน

-สร้างตัวแทนแรงงานที่มีประสิทธิภาพผ่านสหภาพแรงงานที่เป็นอิสระ

เวียดนามจะก้าวไปสู่ระบบแรงงานสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจตลาดเสรีที่มีการพัฒนา
มากขึ้น โดยที่ผลประโยชน์ของแรงงาน นายจ้าง และรัฐ ได้รับการนำเสนออย่างเหมาะสมใน
ในกระบวนการเจรจาต่อรองซึ่งเป็นไปตามพันธสัญญาในข้อตกลง Trans-Pacific Partnership
นอกจากนี้กฎหมายแรงงานจะสามารถรักษาความสมดุลของการคุ้มครองแรงงานด้วยความยืดหยุ่น
และเสริมพลังให้ภาคการจ้างงาน

-ขยายระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าโดยการสร้างสมดุลกับระบบการให้บริการ

สร้างหลักประกันในการเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพดีโดยไม่เพิ่มภาระให้กับประชาชน
ซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบประกันสุขภาพที่เปลี่ยนจากการให้บริการ โรงพยาบาลในปัจจุบันไปสู่การ
ให้บริการทางการแพทย์ปฐมภูมิที่มีคุณภาพสูงที่ศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ

3. พัฒนาศักยภาพและความรับผิดชอบของภาครัฐ

ในความพยายามที่จะพัฒนาศักยภาพและความรับผิดชอบของภาครัฐ เวียดนามจะมีดำเนินการ
พร้อมกัน 3 ด้าน

3.1 พัฒนาโครงสร้างรัฐบาลบนพื้นฐานเหตุผลให้เป็นระบบราชการที่ส่งเสริมคนมีความสามารถ
อย่างแท้จริง

รัฐบาลต้องสร้างความสอดคล้องกันระหว่างบทบาทและความรับผิดชอบระหว่างสถาบันของรัฐ ซึ่ง
รวมถึงการกระจายอำนาจที่ชัดเจนในตำแหน่งงานระดับต่าง ๆ มีการปรับกรอบทางการเงินระหว่าง
หน่วยงานรัฐให้มีความชัดเจนมากขึ้นเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบและเอาชนะอุปสรรคในการประสานงาน
และการใช้ทรัพยากรของรัฐ มีการสร้างความเข้มแข็งให้รัฐบาลกลางเพื่อปรับปรุงการประสานงานด้าน
นโยบายและการกำกับดูแลของการดำเนินนโยบายโดยหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานของรัฐบาลกลางจะมีการ
จัดสรรอำนาจและความรับผิดชอบที่ชัดเจนเพื่อมีประสิทธิผลมากขึ้นและความรับผิดชอบ จะมีการปฏิรูป
ระบบราชการ โดยใช้การประเมินผลงานเพื่อส่งเสริมให้ทรัพยากรมนุษย์ของภาครัฐทำงานได้อย่างมี
ประสิทธิผลมากขึ้น

3.2 ประยุกต์ใช้หลักการตลาดกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจ

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับตลาด จะมีการแยกภาครัฐกับภาคเอกชนอย่างชัดเจน โดยเฉพาะ
หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลเศรษฐกิจจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในธุรกิจใด ๆ เพื่อหลีกเลี่ยง
ความขัดแย้งทางผลประโยชน์

บทบาทของรัฐในระบบเศรษฐกิจจะเปลี่ยนจากผู้ผลิตไปเป็นผู้กำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพและ
อำนวยความสะดวกโดยมุ่งเน้นส่งเสริมการแข่งขันเสรีและเป็นธรรมและความโปร่งใส การคุ้มครองสิทธิใน
ทรัพย์สิน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอสังหาริมทรัพย์ รัฐจะลดสัดส่วนการถือหุ้นในรัฐวิสาหกิจ แต่จะ

ยังสร้างความเข้มแข็งด้านธรรมาภิบาลของรัฐวิสาหกิจที่เหลืออยู่ และจะไม่มีการให้สิทธิพิเศษแก่รัฐวิสาหกิจ และบริษัทเอกชนที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้จะมีตุลาการที่เป็นอิสระและผ่านการฝึกอบรมจนมีความสามารถมากขึ้นมาบังคับใช้กฎ เพื่อส่งเสริมการแข่งขัน มีการสร้างพื้นที่สำหรับภาคเอกชนที่เป็นอิสระอย่างแท้จริง โดยรัฐจะลดการควบคุม องค์กรธุรกิจและองค์กรวิชาชีพรวมทั้งหอการค้าและสภาอุตสาหกรรมเวียดนาม มีการอนุญาตให้องค์กร เหล่านี้ในการดำเนินงานเป็นตัวแทนที่แท้จริงเพื่อรักษาผลประโยชน์ของแต่ละธุรกิจและเป็นกระบอกเสียง ของภาคเอกชนในประเทศในการมีส่วนร่วมตรวจสอบนโยบายของรัฐบาลมากขึ้น

3.3 เสริมสร้างความรับผิดชอบของรัฐ

สมาชิกแห่งชาติอาจจะแปรรูปเป็นองค์กรวิชาชีพ (ประกอบด้วยพนักงานประจำที่ได้รับการ สนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญ) กับการกำกับดูแลของการดำเนินงานทั้งหมดของรัฐ

ตุลาการต้องมีความเข้มแข็งและเป็นอิสระจากผู้บริหารระดับสูงเพื่อให้มีความโปร่งใสในการทำงาน องค์กรประชาชนจะมีขนาดใหญ่ประกอบด้วยประชาชนจากหลายกลุ่มจะได้รับอนุญาตให้มีส่วนร่วม ในการลงประชามติเห็นชอบการรัฐตัดสินใจในการดำเนินนโยบายของรัฐ

รัฐสามารถกำหนดกรอบกฎหมายเพื่อส่งเสริมสิทธิของประชาชนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน โดยออกกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานของรัฐมีความโปร่งใสและมีกลไกให้ประชาชนมีปฏิสัมพันธ์อย่างมี ประสิทธิภาพกับรัฐ โดยให้เสรีภาพแก่สื่อมากขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลา และมากขึ้น

แนวทางเหล่านี้น่าจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศต่างๆ ในการการลงทุนและสร้างความร่วมมือด้าน ต่างๆ กับประเทศเวียดนามในอนาคต

บรรณานุกรม

World Bank and Ministry of Planning and Investment of Vietnam. (2016).

Vietnam 2035: Toward Prosperity, Creativity, Equity, and Democracy.

Washington DC: International Bank for Reconstruction and Development

ติดตามสื่อเพื่อการพัฒนาความรู้ และติดต่อหาทางปัญญา กับ Chira Academy's Medias

	<p>☐ ติดตามชมรายการโทรทัศน์ คิดเป็น..ก้าวเป็น.. กับ ดร.จีระ ทาง TGN ออกอากาศทุกวันพฤหัสบดี เวลา 21.00-21.25 น. สนใจ VCD รายการ (ตอนละ 120 บาทพร้อมค่าส่ง) โทร. 081-207-2255</p>
	<p>☐ ติดตามชมรายการโทรทัศน์ รู้...ประชาคมอาเซียน ทาง NBT ออกอากาศวันจันทร์สัปดาห์ที่ 1 ของเดือน เวลา 13.30-14.00 น.</p>
	<p>☐ ติดตามฟังรายการวิทยุ Human Talk ทุกเช้าวันอาทิตย์ เวลา 06.00 – 07.00 น. ที่คลื่น 96.5 หรือทางอินเทอร์เน็ต</p>

ขอขอบคุณผู้สนับสนุนร่วมสร้างสรรค์รายการอย่างดียิ่งเสมอมา

STOCK *Review*